

WORLD WAR II IN AMERICAN ALTERNATE HISTORY IN THE PERSPECTIVE OF MEMORY STUDIES

Druga wojna światowa w amerykańskich historiach alternatywnych w perspektywie studiów nad pamięcią

mgr Magdalena Wąsowicz-Miszczyńska

Celem rozprawy doktorskiej jest analiza, jak wydarzenia kontrfaktyczne mogą wpływać na kształtowanie pamięci zbiorowej i kulturowej. Przedstawiona w pracy interpretacja historii alternatywnych II wojny światowej w kontekście studiów nad pamięcią pozwala na nowe spojrzenie na okres 1939-1945 i jego znaczenie dla współczesnego amerykańskiego społeczeństwa.

Opisując związek pomiędzy historią alternatywną a dyskursami pamięci II wojny światowej, niniejsza dysertacja koncentruje się na pięciu pytaniach:

1. Jakie miejsca pamięci opisywane są w amerykańskich historiach alternatywnych?
2. W jaki sposób historie alternatywne wykorzystują te miejsca pamięci?
3. Jakie polityki pamięci są rozpowszechniane przez historie alternatywne?
4. Czy historie alternatywne wspierają, czy podważają pamięć hegemoniczną?
5. Jak historie alternatywne mogą pomóc w zrozumieniu amerykańskiej kultury pamięci?

Wykorzystywany w pracy schemat analityczny został zainspirowany przez metody wykorzystywane w studiach nad pamięcią. Składa się na niego: 1) streszczenie utworu, 2) opis historycznego i biograficznego kontekstu powstania dzieła, 3) analiza miejsc pamięci, do których odnosi się badany tekst, 4) objaśnienie odwołań do polityk pamięci oraz, jeśli to możliwe, 5) rekapitulacja recepcji dzieła.

Rozprawa doktorska podzielona jest na dwie części. Pierwsza przedstawia kwestie metodologiczne dotyczące gatunku oraz jego związków z pamięcią zbiorową i kulturową.

Rozdział pierwszy koncentruje się na definicji i rozróżnieniu pomiędzy historią kontrfaktyczną a historią alternatywną. W celu zdefiniowania gatunku literackiego, jakim jest historia alternatywna, analizuję istniejące już definicje i wyodrębniam jego cztery cechy charakterystyczne: 1) historię, 2) punkt dywergencji, 3) konsekwencje i 4) prawdopodobieństwo. Na ich podstawie sformułowana zostaje nowa, bardziej precyzyjna definicja. W drugim rozdziale opisane są kwestie dotyczące metodologii studiów nad pamięcią oraz związków pomiędzy pamięcią a historią alternatywną. Rozdział ten rozpoczyna się od zarysu najważniejszych teorii pamięci, takich jak pamięć zbiorowa Maurice Halbwachsa, pamięć komunikacyjna i kulturowa Jana Assmanna, pamięć wielokierunkowa Michaela Rothberga, miejsca pamięci Pierre'a Nory oraz szeroko rozumiana polityka pamięci. Następnie omówione zostają sposoby analizy dzieł literackich w kontekście studiów nad pamięcią oraz potencjalne związki pomiędzy pamięcią a historią alternatywną.

Część druga pracy ma charakter analityczny i zawarte są w niej interpretacje wybranych amerykańskich historii alternatywnych, których fabuła nawiązuje do II wojny światowej: *The Man in the High Castle* Philipa K. Dicka, *After Dachau* Daniela Quinna, *The Plot Against America* Philipa Rotha, *Amerikan Eagle* Brendana DuBois, *Wolf by Wolf* i *Blood for Blood* Ryan Graudin i *Rocket's Red Glare* Cy Steina. Analiza wymienionych utworów pozwoliła na wyodrębnienie trzech wspólnych miejsc pamięci: 1) postaci Franklina D. Roosevelta 2) Holokaustu 3) Adolfa Hitlera. W większości przypadków owe miejsca pamięci stanowią punkt, wokół którego krystalizuje się amerykańskie doświadczenie historyczne.

Niniejsza rozprawa doktorska wykorzystuje wskazane miejsca pamięci jako punkt wyjścia do rozważań na temat polityki pamięci i pokazuje, że treść historii alternatywnych koreluje z bieżącymi wydarzeniami społecznymi i politycznymi, takimi jak procesy nazistowskich zbrodniarzy w latach sześćdziesiątych XX wieku, zamachy terrorystyczne z

11 września 2001 r., kryzys finansowy w latach 2007-2009, wybór Donalda Trumpa na prezydenta Stanów Zjednoczonych oraz zanikanie pamięci o Holokauście wśród młodych Amerykanów. Analiza historii alternatywnych w kontekście polityki pamięci pozwala na pokazanie, że gatunek ten może stanowić zwiastun przemian społeczno-kulturowych i jest narzędziem do promowania określonych polityk pamięci.

Dysertacja ukazuje, że historie alternatywne są unikalnym sposobem na zrozumienie dyskursów pamięciowych i stanowią inspirującą przestrzeń dla tworzenia narracji konkurencyjnych wobec tych promowanych w ramach pamięci hegemonicznej. Co więcej, udowadnia ona, że tzw. „literatura popularna” odgrywa równie ważną rolę w tworzeniu i rozpowszechnianiu pamięci jak literatura wysoka.